

لا يَسْتَوِي الْقَاعِدُونَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ وَالْمُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ وَفَضَّلَ اللَّهُ الْمُجَاهِدِينَ عَلَى الْقَاعِدِينَ أَجْرًا عَظِيمًا^۱

چشم انداز

✓ در عصر پیامبر ﷺ مسلمانان همگی آماده جهاد بودند و هنگامی که خطری پیش می‌آمد با یک «بسج عمومی» همه آماده جنگ می‌شدند منتهی گاهی بعضی از آنها به خاطر آسیب‌هایی مانند بیماری و نقض عضو و معلول و مجروح بودن نمی‌توانستند در جهاد شرکت کنند.

✓ گاهی هم موقعیت چنان می‌شد که بسج عمومی و شرکت همه مسلمانان در جنگ، لازم نبود بلکه به علت ضعیف بودن دشمن، تنها به گروهی از جنگجویان نیاز پیدا می‌شد. در چنین موقعیت‌هایی، جهاد، واجب کفایی می‌شد که با شرکت تعدادی که مورد نیاز بود از بقیه ساقط می‌گردید و شرکت در جهاد برای آنان واجب نبود.

✓ در این آیات برای نشان دادن ارزش و اهمیت جهاد در راه خدا اظهار می‌دارد آن گروه از مؤمنان که در خانه‌های خود نشسته‌اند و در جهاد شرکت نکرده‌اند با آن گروه که با مال‌ها و جان‌های خود در راه خدا جهاد می‌کنند، مساوی نیستند؛ مگر اینکه آنان که در خانه نشسته‌اند عذری داشته باشند مثلاً معلول و مجروح یا بیمار باشند که اگر نیت جهاد کنند آنها نیز فضیلت جهاد کنندگان را خواهند داشت.

تفسیر کوثر، ج ۲، ص ۵۲۰

واژه شناسی

✓ کلمه «ضرر» به معنای کمبود در وجود است، کمبودی که مانع شود از اینکه آدمی به امر جهاد و قتال قیام نماید، نظیر کوری و شلی و بیماری و مراد از جهاد با اموال، انفاق آن در راه خدا و به منظور پیروز شدن بر دشمنان است و مراد از جهاد با نفس جنگیدن است.

ترجمه تفسیر المیزان، ج ۵، ص ۷۱

✓ «غَيْرُ أُولِي الضَّرَرِ» مفهوم وسیعی دارد که تمام کسانی را که به خاطر نقض عضو یا بیماری و یا ضعف فوق العاده و مانند آنها قادر به شرکت در جهاد نیستند، استثناء می‌کند.

✓ درجه به صورت نکره ذکر شده و همان طور که در کتب ادبی آمده است، نکره در این گونه موارد برای بیان عظمت و اهمیت است. گویا آن قدر درجه آنها بالاست که کاملاً شناخته نمی‌شود و این همانند چیزی است که به هنگام بیان ارزش فوق العاده چیزی گفته می‌شود هیچ کس قیمت آن را نمی‌داند!

تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۷۷

آن‌ها که به جبهه نمی‌روند!

✓ کسانی که به جبهه جهاد نمی‌روند، چند گروهند: منافقان بی‌ایمان، مسلمانان ترسو، رفاه‌طلبان، شکاکان، بی‌همتان که می‌گویند: با مال و بیان و قلم و دعا، رزمندگان را دعا و حمایت می‌کنیم و جهاد برای ما واجب عینی نیست.

تفسیر نور، ج ۲، ص ۱۲۸

مراتب مجاهدان در راه حق

✓ از تعبیر «درجات» نیز می‌توان این معنی را استفاده کرد که مجاهدان همه در یک حد و پایه نیستند و به اختلاف درجه اخلاص و فداکاری و تحمل ناراحتی‌ها، مقامات معنوی آنها مختلف است. زیرا مسلم است همه مجاهدانی که در یک صف در برابر دشمن می‌ایستند به یک اندازه، جهاد نمی‌کنند و به یک اندازه اخلاص ندارند، بنابراین هر یک، به تناسب کار و نیت خود پاداش می‌گیرند.

تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۸۰

اقسام جهاد

✓ جهاد، تنها به معنی جنگ و نبرد مسلحانه نیست. بلکه هر نوع تلاش و کوششی را که برای پیشبرد اهداف مقدس الهی انجام گیرد، شامل می‌شود و به این ترتیب علاوه بر نبردهای دفاعی و گاهی تهاجمی، مبارزات علمی، منطقی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی را نیز در بر می‌گیرد.

تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۸۲

کیوتر یا کیوتر... باز با باز

✓ در حدیث آمده است: «انسان به همراه کسی خواهد بود که او را دوست دارد»؛ بدین معنا که اگر انسان، مجاهدی را صرفاً بدین جهت که او مجاهد است دوست بدارد، پاداش مجاهدان را دارد و اگر کسی شخص راستگویی را به سبب راستگویی او دوست داشته باشد، مقام همان راستگو را خواهد داشت. اگر کسی ستمگری را به سبب ستم او دوست بدارد، در ستم شریک او خواهد بود و کسی که کافری را به سبب کفرش دوست بدارد، همانند او خواهد بود.

ترجمه تفسیر کاشف، ج ۲، ص ۶۵۰

بحث روایی

✓ در حدیثی از پیامبر اسلام ﷺ نقل شده که به سربازان اسلام فرمود: «افرادی را در مدینه پشت سر گذاشتید که در هرگام در این مسیر با شما بودند (و در پاداش‌های الهی شرکت داشتند) آنها کسانی بودند که نیتی پاک داشتند و به اندازه کافی خیرخواهی کردند و قلب‌های آنها مشتاق به جهاد بود ولی موانعی همچون بیماری و زیان و غیر آن آنها را از این کار باز داشت.

تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۷۸

✓ رسول گرامی اسلام ﷺ آن کس که جهاد را ترک گوید، خدا بر اندام او لباس ذلت می‌پوشاند و فقر و احتیاج بر زندگی و تاریکی بر دین او سایه شوم می‌افکند. خداوند پیروان مرا به وسیله شَم ستورانی که به میدان جهاد پیش می‌روند و به وسیله پیکان‌های نیزه‌ها عزت می‌بخشد.

تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۸۱

✓ امیرمؤمنان علی (ع) در ابتدای خطبه جهاد چنین می‌فرماید: **جهاد دری است از درب‌های بهشت که خداوند آن را به روی دوستان خاص خود گشوده است.** جهاد، لباس پرفضیلت «تقوی» است. جهاد، زره نفوذناپذیر الهی است. جهاد، سپر محکم پروردگار است. آن کس که جهاد را ترک گوید، خداوند بر اندام او لباس ذلت و بلا می‌پوشاند و او را در مقابل دیدگاه مردم خوار و ذلیل جلوه می‌دهد ...

تفسیر نمونه، ج ۴، ص ۸۱ و ۸۲

خلاصه بحث

✓ **آنان که مشکلات جسمی دارند، از جهاد معافند.**
✓ هر کجا ناباوری مردم احتمال دارد، اصرار و تکرار لازم است.
✓ کمک‌های داوطلبانه مردم، از جمله منابع تأمین بودجه‌های دفاعی است.

✓ جهاد مالی در کنار جهاد با جان مطرح است، چون بدون پشتوانه مالی، جبهه ضعیف می‌شود.

✓ هر کس در هر موقعیت و مقام و خدمتی که باشد، باید بداند مقام رزمندگان مخلص از او بالاتر است.

✓ با هر کس باید به نحوی سخن گفت: قرآن با مؤمنان جبهه نرفته و منافقان و ترسوها و رفاه طلبان برخورد متفاوت دارد.

✓ **خدمات و تلاش هر کس محترم است و به خاطر شرکت کسانی در جبهه، نباید ارزش‌های دیگران نادیده گرفته شود.** برتری مجاهدان آری، اما طرد دیگران هرگز. **«كُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحَسَنَىٰ»**

✓ اگر خداوند به رزمندگان، فضیلت داده است، پس جامعه هم باید برای مجاهدان و شهدا در اجتماع، گزینش‌ها و برخوردها حساب خاصی باز کند. البته ... برای رزمنده نیز توقعات نابجا پیدا نشود و گرفتار سوء عاقبت نگردد.

خلاصه مطالب برگرفته از تفسیر نور، ج ۲، ص ۱۳۸ و ۱۳۹ (با اندک جابجایی در چینش جملات)

ایستگاه دوم: پرسمان زندگی (زال احکام)

درس ۱۳۱: خمس (قسمت دوم)

خلاصه مطالب جلسه گذشته

✓ از جمله تکالیف اقتصادی مسلمانان، پرداخت خمس است. یعنی در برخی موارد، باید یک پنجم مال خود را برای مصارف مشخصی بپردازند.

✓ موارد متعلقه خمس عبارتند از: آنچه از خرج سال زیاد بیاید. (منفعت کسب)، معدن، گنج، غنایم جنگی، جواهری که از فرورفتن در دریا به دست آید، مال حلال مخلوط به حرام و زمینی که کافر ذمی از مسلمانی بخرد.

✓ پرداخت خمس مانند نماز و روزه از واجبات است و تمام افراد بالغ و عاقل که مالک یکی از موارد هفتگانه باشند باید یک پنجم آن را بپردازند.

✓ اینک ادامه مباحث را پی می‌گیریم.

* منفعت کسب

✓ یکی از موارد هفتگانه خمس که بر بیشتر افراد جامعه واجب می‌شود، خمس چیزی است که از خرج سال انسان و خانواده‌اش زیاد بیاید.

مخارج سال

مراد از مخارج، تمام چیزهایی است که انسان در زندگی خود و خانواده‌اش بدان

نیاز دارد که به نمونه‌هایی از آن اشاره می‌کنیم:

- ✦ خوراک و پوشاک
- ✦ اثاثیه منزل مانند ظرف، فرش و ...
- ✦ مخارج مهمانی
- ✦ وسیله نقلیه‌ای که برای کسب و کار نیست.
- ✦ کتاب‌های مورد نیاز
- ✦ آنچه در راه زیارت مصرف می‌کند.
- ✦ جوایز و هدایایی که به کسی می‌دهد
- ✦ صدقه، نذر و یا کفاره‌ای که پرداخت می‌کند.

✓ بنابراین هر کس در طول سال می‌تواند تمام مخارج مورد نیاز خود را از درآمدش تأمین کند و در پایان سال، اگر چیزی اضافه نیامد، پرداخت خمس، واجب نیست.

✓ پس از آن که به طور متعارف و در حد نیاز خود، زندگی را گذرانند اگر در پایان سال، چیزی اضافه آمد، یک پنجم آن را باید برای مصارف مشخصی بپردازد و چهار پنجم آن را می‌تواند مصرف یا برای خود پس انداز کند.

منبع: کتاب آموزش فقه؛ نوشته محمدحسین فلاح زاده؛ صفحه ۲۲۴

۱. سوره مبارکه نسا؛ آیه شریفه ۹۵: مؤمنان خانه‌نشین که زیان دیده نیستند با آن مجاهدانی که با مال و جان خود در راه خدا جهاد می‌کنند یکسان نمی‌باشند. خداوند، کسانی را که با مال و جان خود جهاد می‌کنند به درجه‌ای بر خانه‌نشینان مزیت بخشیده و همه را خدا وعده [پاداش] نیکو داده، و [الی] مجاهدان را بر خانه‌نشینان به پاداشی بزرگ، برتری بخشیده است.

✓ نخست باید واژه «انتقام» معنا شود تا افق مناسب برای بحث گشوده شود. انتقام در لغت عرب به معنی «مجازات کردن» است، هرچند مفهوم تشفی قلب (فرو نشاندن سوز دل در درون) در مفهوم این کلمه در استعمالات روزمره رایج شده، ولی در معنی اصلی لغوی آن وجود ندارد و خداوند نیز برتر و بالاتر از چنین مفاهیمی است. انتقام در مورد خداوند و قرآن کریم مکرر به کار رفته، ولی [انتقام] از ناحیه خداوند انتقام به معنای مجازات در برابر اعمال خلافی است که انجام شده.

✓ این نشان می‌دهد که اضلال انسان، جنبه مجازات دارد و عکس العمل خود انسان است.

✓ در وقت ظهور و قیام حضرت از مردم زمان امام حسین علیه السلام و یا از تمامی مردم اعصار انتقام گرفته نخواهد شد، زیرا طبق روایات، تمام مردم عصر امام حسین علیه السلام و یا تمام مردم اعصار، رجعت نمی‌کنند.

✓ به فرموده امام صادق علیه السلام «رجعت» برای همه مردم نیست بلکه برای گروه‌های خاص است: مؤمنان خالص و کافران محض.

✓ بر اساس روایات، امام زمان اولاد زاده‌های قاتلان حضرت سیدالشهدا علیه السلام را که به ظلم و ستم پدران و اجداد خویش راضی هستند و به آن افتخار کرده و از روی نیت و گفتار و عمل به آن‌ها شریک می‌باشند، می‌کشند و انتقام می‌گیرند.

منبع: کتاب ۲۰۰ پرسش و پاسخ پیرامون امام زمان نوشته سید جعفر موسوی نسب؛ جلد دوم، صفحه ۱۹۱ تا ۱۹۳

ایستگاه چهارم: باید‌ها و نباید‌های تغذیه

درس ۱۵: سرخ کردنی‌ها (قسمت اول)

قلبی و عروقی، دیابت نوع ۲ و پوکی استخوان در طول عمر را به همراه دارد. ✓ افرادی که در رژیم غذایی خود از دسر و غذاهای چرب استفاده می‌کنند ۵۸ درصد بیش از سایر افراد با احتمال ابتلا به افسردگی مواجهند. ✓ محققان معتقدند سرخ کردنی‌ها، با ابتلا به انواع سرطان در ارتباط هستند و بیشتر از آنکه فکرش را بکنید، سلامت شما را به خطر می‌اندازند. ✓ غذاهای پرچربی که از چربی‌های اشباع شده سرشارند، دشمن باروری مردان هستند و می‌توانند باعث عقیم شدن آنها شوند. ✓ سرخ کردنی‌ها می‌توانند برای هوش کودکان مضر باشند و توانایی یادگیری و استدلال را در آنها پایین بیاورند.

سرخ کردنی‌ها لذیذ و خوشمزه‌اند و بسیاری از افراد تمایل زیادی به خوردن غذاهای سرخ شده دارند. اما بهتر است درباره مضرات سرخ کردنی‌ها هم بدانید: ✓ محققان می‌گویند مصرف سرخ کردنی‌ها در طول بارداری، نوزاد را به خطر می‌اندازد. ✓ مصرف زیاد سرخ کردنی‌ها به ویژه سبب زمینگی، نان و یا مواد نشاسته‌ای سرخ شده، در دوران بارداری برای رشد جنین بسیار مضر است و منجر به کاهش وزن در زمان تولد می‌شود. ✓ کاهش وزن هنگام تولد، عامل خطری برای ابتلا به بسیاری از بیماری‌ها در سال‌های اولیه کودکی است و پیامدهایی همچون کاهش قد، افزایش خطر ابتلا به بیماری‌های

ایستگاه پنجم: راستی و پاکدامنی...

- * پدرم یه کنفرانس توی یه شهر دیگه داشت و به همین دلیل، از من خواست برسونمش. وقتی رسیدیم گفت: ساعت پنج بعدازظهر همین جا منتظرت هستم تا با هم برگردیم.
- * من از فرصت استفاده کردم و علاوه بر خرید منزل، ماشین رو به تعمیرگاه بردم و بعد هم به سینما رفتم. ساعت پنج و نیم بعدازظهر یادم افتاد که باید دنبال پدر می‌رفتم ... وقتی رسیدم ساعت شش شده بود!
- * پدر با نگرانی پرسید: چرا دیر کردی؟! با شرمندگی و البته به دروغ گفتم: ماشین حاضر نبود. مجبور شدم منتظر بمونم! پدر که قبلا به تعمیرگاه زنگ زده بود گفت: حتما توی روش تربیتی من، نقصی بوده که به تو اعتماد به نفس لازم رو نداده تا بهم راست بگی! برای این که بفهمم نقص کار من کجاست این مسافت طولانی رو تا خونه، پیاده برمی‌گردم تا در این باره فکر کنم!
- * مدت پنج ساعت و نیم پشت سرش توی اتومبیل نشسته بودم و پدرم رو که به خاطر دروغ احمقانه‌ای که بهش گفته بودم غرق در ناراحتی و اندوه بود، نگاه می‌کردم! همون جا بود که تصمیم گرفتم دیگه هرگز دروغ نگم ...

اگر بپذیریم که نجات دنیا و آخرت در «راستگویی» است هرگز دامان خود را به «دروغ» آلوده نمی‌کنیم، حتی اگر باعث رهایی ظاهری‌مان از «کرفتاری»ها باشد.

بگوئیم همیشه «راست» بگوئیم و دامان خود را به «دروغ» آلوده نکنیم!

ایستگاه آخر: یک تکلیف «عصر ظهوری»

- * این بار جنس نغمه‌های دلنشین «مولای یا مولای» مان فرق می‌کند.
- * در آخرین شب جمعه پیش از محرم حضرت ارباب، توفیق حضور و بهره‌مندی از محافل ذکر را طلب خواهیم کرد. ان شاءالله

پنج شنبه ۱۵ شهریورماه - ساعت ۲۳:۰۰

حسینیة رهروان سیدالشهدا علیه السلام